

Унифицирани стандарти за наблюдение на принудителното връщане в България

Експертна среща 19.12.2018 г.

Финализирани Стандарти за наблюдение
на принудителното връщане

Финансирано от Фонд „Убежище,
миграция и интеграция“ на ЕС

Процес на разработване на Стандартите

Правна база на наблюдение на принудителното връщане

Директива 2008/115/ЕО - В член 8 (6) на Директивата се въвежда задължение за държавите-членки да създадат ефективна система за наблюдение на принудителното връщане.

* Наблюдение на принудителното връщане: Дейността по установяване и докладване, без право на намеса, дали връщането е извършено по хуманен начин, при зачитане на достойнството на лицето и при спазване на основните права, закрепени в Хартата на ЕС за основните права. Наблюдението се извършва от наблюдатели, които са независими от органите, които налагат и изпълняват принудителното връщане.

Стандарти за наблюдение - съдържание

- Национална правна уредба на принудителното връщане
- Право на ЕС и международни стандарти относно принудителното връщане
- Определения
- Зачитане на основните права и свободи при принудително връщане
- Етични правила и стандарти за поведение на наблюдателите
- Фази на операцията по принудително връщане
- Доклад на наблюдателя
- ПРИЛОЖЕНИЕ 1: Декларация за конфиденциалност
- ПРИЛОЖЕНИЕ 2: Бланка за доклад на наблюдателя

Етични правила и стандарти за поведение на наблюдателите

- Наблюдателите трябва да бъдат **независими**.
- Наблюдателите трябва да бъдат **неутрални**.
- Наблюдателите трябва да се отнасят с **уважение** към всички участници в процедурата по принудителното връщане.
- Наблюдателите следва да имат **професионално отношение** по време на операцията.
- От особено значение е наблюдателите да имат **достъп до информация**, свързана с изпълнение на операцията по принудително връщане, както и да ползват тази информация при стриктно спазване на принципа на **конфиденциалност**.
- Добро познание на **правата и задълженията** на всички участници в операцията, както и на **допустимите помощни средства**.
- **Ненамеса** - Наблюдателят няма правомощия да се намесва по време на операцията в нито един момент!
- **Гъвкавост и адаптивност** - промени и забавяния могат да настъпят във всеки момент.

Роля на наблюдателя по време на операцията по принудително връщане

- Наблюдава факти!
- Следи и анализира ситуацията.
- Обръща особено внимание на използването на сила и помощни средства!
- Води си бележки докато наблюдава като не използва прилагателни, а записва само факти.
- Следи за времето и отбелязва точния час на всички свои бележки (използва се часовата зона на тръгването).
- Не се намесва при никакви обстоятелства!
- Не говори с извежданите лица без разрешение!
- Изготвя доклад от наблюдението си.

Фази на операцията по принудително връщане

Фаза 1:
Преди
извеждане

Фаза 2:
Преди
заминаване

Фаза 3:
Пътуване

Фаза 4:
Пристигане

Фаза 1: Преди извеждане

1. Проверка на изходна документация (*заповед за съпровождане и документация в личното дело*)

2. Провеждане на инструктаж на екипа

3. Извършване на медицински преглед (24 ч. преди пътуване)

4. Получаване на лични вещи, пари и ценности, оставени на съхранение (*ако е приложимо*)

5. Освобождаване на лицето от СДВНЧ/напускане на мястото, където лицето пребивава

Роля на наблюдателя по време на Фаза 1: Преди извеждане

- Да бъде навреме!
- Наблюдава и следи дали критериите за изпълнение на стандартите от списъка за проверка са покрити:
  - Запознаване с документацията в личното дело на лицето;
  - Инструктаж на екипа;
  - На лицето е извършен медицински преглед;
  - Лицето е годно да пътува;
  - Лицето е получило личните си вещи;
  - Зачитане правата на жените и уязвими лица (екипът за съпровождане включва жена, ако съпроводяните лица или някои от тях са от женски пол).

Фаза 2: Преди заминаване

1. Предаване на лицето на екипа за съпровождане и издаване на приемо-предавателен протокол (ако е приложимо)

2. Оpozнателна среща

3. Предаване на еднократна финансова помощ на лицето, за което е издаден протокол

6. Издаване на бордни карти; извършване на проверка за сигурност на летището; снемане на отпечатыци на лицето; изчакване в помещението на Гранична полиция

5. Трансфер до мястото на заминаване с микробус

4. Извършване на проверка за сигурност (обиск) на лицето и на багажа му от съпровода

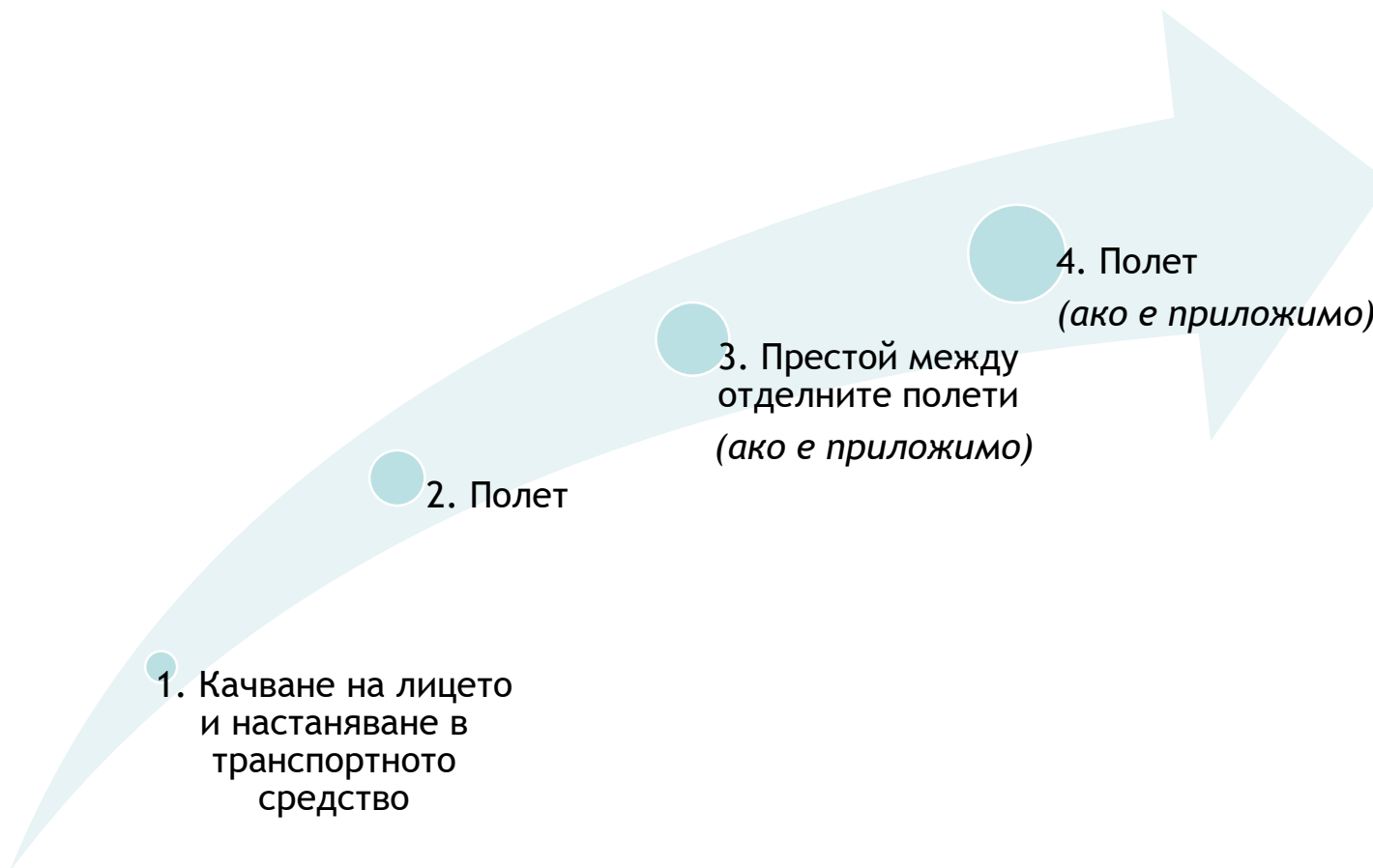
7. Трансфер до транспортното средство (с отделен автобус или преди всички останали пътници) и качване на лицето в транспортното средство

Роля на наблюдателя по време на Фаза 2: Преди заминаване

Наблюдава и следи дали критериите за изпълнение на стандартите от списъка за проверка са покрити:

- Лицето е информирано за процедурата по връщането по достъпен начин;
- Извършване на проверка за сигурност (обиск) на лицето без да се засяга неговото достойнство;
- Лицето е подходящо облечено за пътуването;
- Багажът на лицето е подходящо опакован;
- Лицето е получило еднократна финансова помощ;
- Трансфер от СДВНЧ до летище без да се засяга достойнството;
- Престой на летище „София“ (издаване на бордни карти, проверка за сигурност, сваляне на отпечатъци, престой) без да се засяга достойнството;
- Качване на самолета без да се засяга достойнството;
- Зачитане правата на жените и уязвими лица (екипът за съпровождане включва жена, ако съпровожданите лица или някои от тях са от женски пол).

Фаза 3: Пътуване

Роля на наблюдателя по време на Фаза 3: Пътуване

- Да има пряк визуален контакт с чужденците!
- Наблюдава и следи дали критериите за изпълнение на стандартите от списъка за проверка са покрити:
  - Настаняване на лицето на последния ред в самолета без да се накърнява достойнството;
  - Храна и напитки (подходящи; достатъчни като количество, еднакви за ескорт, ГТС и наблюдатели; приборите също да са еднакви);
  - Осигурен достъп до тоалетна;
  - При транзитен престой на лицето са предоставени подходящи храна и напитки, достъп до тоалетна, изчакване в помещение със седалки;
  - Зачитане правата на жените и уязвими лица.

Фаза 4: Пристигане

1. Пристигане на транспортното средство в крайната дестинация

2. Предаване на връщаното лице на компетентните национални органи в страната на връщане

3. Обратен полет към България

*възможно е мисията да бъде неуспешна и на обратния полет отново да има съпровождани лица - наблюдението продължава!

4. Запознаване с докладната записка на ръководителя на съпровождащия екип

Роля на наблюдателя по време на Фаза 4: Пристигане

- Да има пряк визуален контакт с чужденците!
- Наблюдава и следи дали критериите за изпълнение на стандартите от списъка за проверка са покрити:
  - Членовете на съпровождащия екип прекратяват употребата на помощни средства спрямо лицето преди напускане на транспортното средство (в случай, че такива са били приложени);
  - На лицето са върнати всички вещи, които са били иззети от съпровождащия екип от съображения за сигурност;
  - На лицето е предоставена възможност да получи частта от багажа си, която е била превозвана отделно (напр. в багажното отделение);
  - Членовете на съпровождащия екип не накърняват достойнството на лицето по време на напускане на транспортното средство и по време на предаването на местните власти;
  - Наблюдателят трябва да се запознае с докладната записка на ръководителя на съпровождащия екип.

Употреба на сила и помощни средства по време на операция по принудително връщане

Наблюдателят следи дали употребата на помощни средства и сила е необходима, пропорционална и законна:

- Оценка на риска от страна на членовете на съпровождащия екип и съобразно физическото състояние на лицето.
- Членовете на съпровождащия екип употребяват помощни средства и сила при спазване достойнството на лицето, ненакърняване на физическата му неприкосновеност и при спазване забраната за изтезание.
- Употребата на помощни средства и сила е последна мярка.
- Лицето не е поставено в позиция на асфиксия.
- Комуникацията между членовете на съпровождащия екип и лицето по време на прилагане на помощни средства и употреба на сила е добра и спомага за деескалиране на напрежението.
- Ръководителят на съпровождащия екип периодично следи за необходимостта от приложение на мерките и го преустановява незабавно след отпадане на причината.
- Лицето не се принуждава да приема медикаменти или други вещества против волята си (напр. приспивателни, успокоителни и т.н.).

Документация, свързана с наблюдение на принудителното връщане

- Наблюдателят изготвя доклад от своето наблюдение, който съдържа списъците за проверка и разказвателна част;
- В изпълнение на принципа за конфиденциалност, наблюдателят е длъжен да подпише декларация за конфиденциалност;
- Наблюдателят е длъжен да съхранява записките от наблюдението си и да не разгласява никаква информация, свързана с работата му като наблюдател.

Въпроси? Препоръки?

**Благодаря за
вниманието!**

Лилия Драгоева, Анализатор
Център за изследване на демокрацията